

торов и глубины интеграции и субъектно-иерархической конфигурации интеграционного партнерства. С точки зрения выявленных факторов доминирования, экономика Украины будет развиваться более высокими темпами и качественно совершенствоваться в рамках европейской интеграции.

Литература

1. Граф С.Ю. *Bumte*. По поводу национализма. Национальная экономия и Фридрих Лист: 2-е изд. — СПб., 1912.
2. Иванов И.Д. «Золотой миллиард» вчера и сегодня / Иванов И.Д. // Мир в процессе перемен: вызовы и возможности для России (Материалы научной конференции, посвященной 90-летию со дня рождения академика Н.Н. Иноземцева, 4 апреля 2011 г.) / Под ред. С.В. Чебанова. — М.: ИМЭМО РАН, 2011. — С. 28—29.
3. Назаренко Ю. Современный этап экономического развития капитализма и будущий глобальный кризис <http://goscip.narod.ru/naz.crisis.html>
4. Неклесса А.И. Эпилог истории, или модернизация versus ориентализация. // Постиндустриальный мир: центр, периферия, Россия. Сборник 2. Глобализация и Периферия. М.: Московский общественный научный фонд, ИМЭМО РАН, 1999. С. 21-58; Конец эпохи Большого Модерна // Знамя. — М., 2000. — № 1. — С. 175—187.
5. Нефедов С.А. Теория демографических циклов и социальная эволюция древних и средневековых обществ востока / Нефедов С.А. // Восток. — 2003. — № 3. — С. 5—22.
6. Целищев И.С. Восточная Азия: новая волна роста и структурная трансформация — М.: ИМЭМО РАН, 2012. — С. 118.
7. China's economy overtakes Japan's in real terms // *The Economist*, Aug., 16. — 2010.
8. Maddison A. *The World Economy*. Volume 1: A Millennial Perspective and Volume 2: Historical Statistics / Angus Maddison. — OECD Publishing, 2006. — P. 656.
9. Worldbank. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.worldbank.org>.

Статтю подано до редакції 10.10.2012 р.

УДК 339.727

Л.М. Цуприк, аспірант
кафедри міжнародних фінансів,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ В КРАЇНАХ БРІКС

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто найбільші фінансові центри в країнах БРІКС і проведено порівняльний аналіз макроекономічних чинників, що впливають на їх конкурентоспроможність на світовому та регіональних фінансових ринках розвинених країн Європи, США, Японії та країн БРІКС.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрено самые крупные финансовые центры в странах БРИКС и проведено сравнительный анализ макроекономических факторов, влияющих на их конкурентоспособность на мировом и региональных финансовых рынках развитых стран Европы, США, Японии и стран БРИКС.

SUMMARY. The largest financial centers in BRICS countries are studied in the article. Comparative analysis of macroeconomic factors influencing their competitive position at global and regional financial markets of developed European countries, the USA, Japan and BRICS countries is made.

Постановка проблеми.

Сьогодні функція перерозподілу міжнародного фінансового капіталу та оцінка наявних у них активів зосереджена в міжнародних фінансових центрах. Світові та регіональні фінансові центри тісно пов'язані між собою у єдину систему, проте водночас вони ведуть конкурентну боротьбу між собою, в процесі якої поряд з традиційними глобальними центрами, такими як Лондон, Нью-Йорк, Токіо, посилюють свої позиції регіональні, рушійною силою для посилення ролі яких стає бурхливий розвиток країн, що розвиваються. Особливо виділяється група великих країн з динамічною економікою, до якої входять Бразилія, Росія, Індія, Китай, а також ПАР. Багатство природними та людськими ресурсами, потенційно величезні внутрішні ринки збуту в цих країнах призводить до стрімкого збільшення фінансових потоків. Національні фінансові центри стають ключовою ланкою взаємозв'язку і міжнародного фінансових ринків, що в процесі подальшого розвитку цих центрів дає їм потенційну можливість вступати в конкурентну боротьбу за перерозподіл світових фінансових потоків з глобальними фінансовими центрами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми розвитку та функціонування міжнародних фінансових центрів досліджували визначні українські та зарубіжні вчені: В. Андерсон, Ф. Бродель, Т. Ральф, В. Андрущенко, О. Білорус, Д. Лук'яненко, Ю. Пахомов, А. Поручник, В. Геєць, С. Керн, О. Мозговий та ін.

Проте питання посилення впливу регіональних фінансових центрів країн БРІКС вивчені недостатньо.

Завданням статті є проведення аналізу найбільших міжнародних фінансових центрів і дослідження основних факторів і проблем, що визначають роль фінансових центрів країн БРІКС.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Під впливом міжнародних фінансових центрів формуються можливості країни залучати фінансові ресурси, що відіграє важливу роль у її економічному розвитку. Тому наявність у країні фінансових центрів стала однією з основних ознак потужної економіки та розвиненої фінансової системи.

Транснаціональна система фінансових центрів з'явилася в результаті формування нового типу економічних зв'язків між ключовими виробничими фірмами і сервісними компаніями. Ряд деяких малих європейських міст (Аахен, Страсбург, Льєж, Арнхейм), що опинилися в стратегічно важливих для загальноєвропейської інтеграції пунктах, отримали можливість розвитку не тільки в рамках своєї країни, але і Європи в цілому. Ряд європейських міст (Берлін, Відень) отримали імпульс для свого розвитку внаслідок вигідності свого місця для співпраці з країнами Центральної та Східної Європи.

Особливої уваги заслуговує практика існування зон, вільних від оподаткування. До кінця 70-х р. стратегія створення зон, вільних від оподаткування, була взята на озброєння різними острівними і прибережними анклавними державами. Нові безподаткові зони доповнили список країн зі сприятливими для бізнесу умовами оподаткування, таких як Швейцарія, Люксембург, а також офшорних зон (Бермудські, Багамські та Кайманові острови). Посиленню конкуренції між цими новими «економіками зі сприятливими податковими умовами» сприяло різке збільшення швидкості руху капіталів [7].

За даними дослідження, проведеного Сінхуа та Доу Джонс у 2011 році, на базі аналізу 45 найбільших міжнародних фінансових центрів до найбільших відносяться Нью Йорк, Лондон, Токіо, Гонконг, Сінгапур, Шанхай, Париж, Франкфурт, Сідней та Амстердам. На базі аналізу показників фінансового ринку, загального економічного середовища, темпів зростання, якості сфери фінансових послуг та розвитку інфраструктури розраховується фінансовий індекс Сінхуа-Доу Джонс, згідно з яким в 2011 році всі фінансові центри було поділено на 4 групи (табл. 1) [1].

Таблиця 1

**ІНДЕКС РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ
ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ СІНХУА-ДОУ ДЖОНС (IFCD)**

Позиція	Місто	IFCD 2011	IFCD 2012
1.	Нью Йорк	87,6	88,4
2.	Лондон	85,9	87,7
3.	Токіо	85,8	85,6
4.	Гонконг	82,1	81,0
5.	Париж	71,3	72,8
6.	Сінгапур	74,5	70,1
7.	Франкфурт	64,4	64,4
8.	Шанхай	71,4	63,8
9.	Вашингтон	53,4	61,1
10.	Сідней	57,1	59,5

Перша група включає Нью Йорк, Лондон, Токіо та Гонконг, які є найбільшими фінансовими центрами світу. Вони мають ряд безумовних переваг для інвесторів, що виражаються у вільному русі капіталу, наявності всієї необхідної інфраструктури, високій кваліфікації людських ресурсів тощо. Однією з ключових особливостей цих центрів є орієнтованість всієї економіки міст і сферу фінансових послуг. Необхідно відмітити, що всі вони, будучи глобальними фінансовими центрами, знаходяться в різних регіонах світу та різних часових поясах. З одного боку, це трохи послаблює конкуренцію між ними, з іншого — посилює взаємозалежність.

До другої групи входять Сінгапур, Шанхай, і Франкфурт. Ця група поєднує в собі ознаки сформованих фінансових центрів і тих, що розвиваються, демонструючи високі темпи зростання на фоні стабільно високого розвитку. Ця група на сьогоднішній день суттєво слабша за лідерів, проте саме ці міста є основними конкурентами та потенційними кандидатами в лідери в довгостроковій перспективі. Як ми бачимо, до цієї групи належить єдиний представник країн БРІКС.

До третьої групи належать 17 центрів, серед яких Сідней, Амстердам, Чикаго, Цюріх, Вашингтон, Пекін, Женева, Дубай, Шеньжен ат ін. Їх можна визначити як загальні фінансові центри. Спільною ознакою в цій групі є те, що роз-

виток фінансового центру підтримується в основному високим рівнем розвитку інфраструктури та сфери фінансових послуг в цілому. На національному рівні вони відіграють роль важливих політичних, економічних, культурних і соціальних центрів, проте їх потенціал розвитку до рівня глобальних фінансових центрів незначний із-за їх жорсткої структури, яка суттєво ускладнює рух фінансового капіталу та його перерозподіл.

У четверту групу увійшли 20 міст, зокрема Відень, Люксембург, Мельбурн, Мадрид, Монреаль, Москва, Мумбаї, Сан Пауло, Йоханнесбург, Буенос-Айрес та ін. Представники цієї групи характеризуються стабільним рівнем розвитку та відносною слабкістю фінансової інфраструктури.

Варто звернути увагу на стабільність положення фінансових центрів впродовж тривалого часу. Порівняно з оцінкою 2010 р. зміни в рейтингу незначні. Існуючі зміни викликані здебільшого різницею у темпах зростання національних економік. Наприклад, Шанхай і Мумбаї порівняно з 2010 роком перемістилися на 2 та 6 сходинки вгору відповідно, а в 2012 р. Шанхай опустився на дві позиції. Сеул покращив свій показник на 7 позицій, здебільшого завдячуючи порівняно швидким темпам відновлення південнокорейської економіки після спаду 2008—2009 рр. [5].

Таким чином, визначене місце певного фінансового центру на світовому фінансовому ринку досить важко змінити. Для цього потрібні суттєві трансформації у національній економіці та місці країни у світовій економіці, що ми можемо спостерігати на прикладі країн БРІКС. Фінансові центри цих країн у групі демонструють високі темпи зростання та суттєві якісні зміни, бурхливий розвиток інфраструктури у сфері фінансових послуг, що створює передумови для подальшого зростання їх ролі в якості міжнародних фінансових центрів.

На сьогоднішній день склалися ряд передумов, які сприяють послабленню ролі традиційних глобальних фінансових центрів на користь нових регіональних. Три традиційні центри світової економіки зіштовхнулися зі значними труднощами. Найактуальнішою проблемою є невизначеність щодо відновлення економіки США як найбільшого в світі ринку збуту. В ЄС не вирішеним залишаються питання подолання боргової кризи, що послаблює довіру інвесторів до євро як резервної валюти, а в Японії відновлення після стихійного лиха потребує значних фінансових ресурсів [4].

Водночас зростання ролі фінансових центрів країн БРІКС обумовлено багатьма внутрішніми та зовнішніми чинниками. Протягом останнього десятиліття, економічний розвиток країн БРІКС відігравав вагомий роль в світовій економіці. Рушійною силою економічного зростання цих країн є багатство природними ресурсами, розміри території та населення. У 2010 р. сукупний ВВП країн БРІКС складав 18 % від світового, а обсяги торгівлі досягали 15 %. Темпи зростання обсягів торгівлі між ними з 2001 по 2010 рік становили 28 % у рік. Згідно з прогнозами МВФ економіки Китаю та Індії зроблять основний внесок у розвиток світової економіки в 2012 р. (табл. 2) [1].

Стабільно високою залишається привабливість країн БРІКС для іноземного капіталу, зокрема це стосується міжнародного руху капіталу всередині цієї групи. Китай поступово схиляється до експорту капіталу шляхом роботи в коопераційних моделях, таких як позики в сферах енергетики, сировини, інфраструк-

турних угод у межах БРІКС, залишаючись водночас привабливим для інвесторів з інших країн. Серед країн БРІКС лідером за обсягами прямих іноземних інвестицій є Китай. У 2009 р. частка Китаю в ПП з п'яти країн досягала 48%, частка Індії — 17 %, Росії — 19 % [3].

Таблиця 2

ЗРОСТАННЯ ВВП У 2011—2012 РР.

Регіон	2011	2012 (прогноз)
Китай	9,6	9,5
Індія	8,2	7,8
Бразилія	4,5	4,1
Росія	4,8	4,5
Пд. Африка	3,5	3,8
Світ	4,4	4,5

Разом з посиленням фінансового впливу, країни БРІКС мають відігравати також вагому роль у світовій політиці, економіці, міжнародних справах. Ще одним з факторів, що свідчать про зростання їх впливу, є посилення участі у міжнародних організаціях, таких як Міжнародний валютний фонд і Світовий банк.

Таким чином, країни БРІКС стали точкою при тяжіння глобальних фінансових потоків. Найбільші фінансові центри країн — Шанхай, Сан Пауло, Йоганнесбург, Москва та Мумбай за обсягами наявного капіталу та рівнем розвитку суттєво відрізняються між собою і, відповідно, займають на сьогоднішній день різні позиції на світовому фінансовому ринку.

Найрозвиненішим є Шанхай. Це єдиний фінансовий центр з групи БРІКС, який на сьогоднішній день є реальним регіональним фінансовим центром і може претендувати на конкуренцію з лідерами глобального фінансового ринку — Нью Йорком, Лондоном і Токіо. За індексом розвитку фінансових центрів Сінхуа-Доу Джонс він займає 8 позицію та конкурує з трьома іншими центрами Південно-Східної Азії: Гонконгом, Токіо та Сінгапуром. Шанхай займає високі позиції за показниками привабливості для капіталу, інтелектуального капіталу [4].

Важливим чинником, що впливає на розвиток міжнародного фінансового центру, є конвертованість національної валюти. Саме цим обумовлюється відставання Шанхая від четвірки лідерів серед світових фінансових центрів. Національні валюти США, Великобританії та Японії, як і Гонконгу є вільноконвертованими та широко використовуються на світовому фінансовому ринку як резервні, а операції з цими валютами займають значну частку на світовому валютному ринку.

Серед валют країн БРІКС юань займає найближчі позиції до набуття статусу вільноконвертованої, користується найбільшою довірою серед іноземних інвесторів, що пояснюється динамічною економікою Китаю, а також зусиллями уряду щодо впровадження юаня у здійснення міжнародних трансакцій.

Становленню світового фінансового центру в Шанхаї сприяє також географічне положення міста. Шанхай є найбільшим транспортним вузлом фінансовим і торговельним центром материкового Китаю.

Сан Пауло — основний промисловий центр Бразилії. Розвинуті промислові підприємства роблять місто основним фінансовим центром країни та важливим центром регіону, проте орієнтація на виробництві негативно впливає на підтримку фінансового сектору. На сьогоднішній день Сан Пауло займає лише 37 місце за індексом IFCD, та за оцінками поки що не може претендувати на статус світового фінансового центру [1].

Москва — головний регіональний фінансовий центр Росії та країн СНД. Тут діють близько 1000 комерційних банків. До позитивних чинників, що посилюють позиції Москви як міжнародного фінансового центру, варто віднести вагомий урядовий підтримку фінансового центру, наявність значних обсягів національного капіталу, який базується на розвинених галузях важкої промисловості, машинобудування, видобутку та переробки нафти та природного газу. За показником розвитку фінансового ринку серед 5 центрів країн БРІКС Москва поступається лише Шанхаю. Проте існує ряд суттєвих недоліків. Низький рівень розвитку фінансових інструментів, складність доступу іноземного капіталу та відсутність чітких перспектив становлення рубля як резервної валюти ускладнюють розвиток глобального фінансового центру. Займаючи 38 місце за індексом IFCD, Москва закріплює статус регіонального фінансового центру, проте подальший розвиток та інтеграція у світовий фінансовий ринок у найближчому майбутньому малоймовірна.

Висновки.

Міжнародні фінансові центри є невід'ємною складовою світового фінансового ринку та одним з основних механізмів перерозподілу міжнародного фінансового капіталу. Поряд з глобальними фінансовими центрами, такими як Нью Йорк, Лондон і Токіо, посилюють своє значення регіональні. Особливе місце тут займають фінансові центри країн, що розвиваються, що обумовлено, з одного боку, економічними проблемами в США та країнах єврозони, а з іншого — швидкими темпами економічного росту країн БРІКС.

До основних фінансових центрів Країн БРІКС належать Гонконг, Шанхай, Пекін, Шеньжен, Сан Пауло, Москва, Йоганнесбург, Мумбаї, які на сьогодні є регіональними фінансовими центрами. Статус глобального фінансового центру з них має лише Гонконг, чому сприяє вільна конвертованість валюти, розвинена фінансова інфраструктура та низькі обмеження для руху міжнародного капіталу.

Потенційним світовим фінансовим центром є також Шанхай, який може конкурувати з лідерами регіону — Гонконгом, Токіо, Сінгапуром, проте не конвертованість юаня суттєво стримує вільних рух капіталу.

Література

1. Overview 2012. Xinhua — Dow Jones International Financial Centers Development Index. Mode of Access: http://www.djindexes.com/mdsidx/downloads/meth_info/Xinhua_Overview.pdf
2. TheGlobal Financial Centres Index 2012. Mode of Access: <http://www.zyen.com/PDF/GFCI%2012.pdf>

3. T. H. Jensen and J. A. K. Larsen. The BRIC Countries. Mode of Access: [http://www.nationalbanken.dk/DNUK/Publications.nsf/1c326d7c6cdf6f66c1256c080048787c/e620f890a6185dc9c1256f7200310bb6/\\$FILE/kap03.html](http://www.nationalbanken.dk/DNUK/Publications.nsf/1c326d7c6cdf6f66c1256c080048787c/e620f890a6185dc9c1256f7200310bb6/$FILE/kap03.html)
4. The BRICS Report 2012.// Oxford University Press. Mode of Access: <http://www.bricsindia.in/brics-report.pdf>
5. Kern S. Global Financial Centers After The Crisis//Deutsche Bank Research. — 2010. — EU Monitor. — 12 p.
6. О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т. В. Мусієць. Міжнародні фінанси // Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 557 с.
7. Квактун О.О., Дженкова В.І. Перспективи розвитку світових фінансових центрів // Економічний простір. — 2011. — №56/2.
8. Основы международных финансов: Учебник / За ред. О.И. Рогача. — К.: ВЦ «Київський університет», 2009.

Статтю подано до редакції 22.09.2012 р.

УДК 339.5

О.С. Чепіжко, аспірантка кафедри міжнародної торгівлі,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ТЕНДЕНЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено основні тенденції регулювання світової торгівлі послугами на глобальному рівні, розглянуто основні етапи розвитку міжнародної торговельної політики, сфокусовано увагу на дослідженні потенційних вигод від лібералізації торгівлі та більш щільного співробітництва в рамках торговельних угод.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: торговельна політика, міжнародна торгівля, торговельна угода, лібералізація, торгівля послугами, глобальна торговельна система, Світова організація торгівлі (СОТ), Генеральна угода про торгівлю послугами (ГАТС), регулювання, світовий ринок, глобалізація.

АННОТАЦИЯ. В статье исследованы основные тенденции регулирования всемирной торговли услугами на глобальном уровне, рассмотрены основные этапы развития международной торговой политики, сфокусировано внимание на исследовании потенциальных выгод от либерализации торговли и более тесного сотрудничества в рамках торговых соглашений.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: торговая политика, международная торговля, торговое соглашение, либерализация, торговля услугами, глобальная торговая система, Всемирная торговая организация (ВТО), Генеральное соглашение по торговле услугами (ГАТС), регулирование, мировой рынок, глобализация.

ANNOTATION. The article researches the main tendencies of world trade in services regulation at global level, examines main stages of international trade policy development, focuses on contributions that investigate potential gains from greater trade liberalization and more close cooperation through trade agreements.

KEYWORDS: trade policy, international trade, trade agreement, liberalization, trade in services, global trade system, World Trade Organization (WTO), General Agreement on Trade in Services (GATS), regulation, world market, globalization.